

Kronika

Snart randas den dag då IT-teknologin levererar, menar Lars Fimmerstad.

Kablar för själen

Vi svenskar har mycket att vara ödmjuka över, liksom mr Attlee i Winston Churchills berömda bon mot: *Mr Attlee is a modest man. He also has a lot to be modest about.* Men vi har också mycket att yvas över. Kablage till exempel.

Enligt triumfatoriska trumpetsignaler från de kabelläggare, som vår liberala telemarknad öppnat vägen för, finns det ingen stad som är så väl försedd med goda kablar som Stockholm. Detta är ett framsteg som – det säger jag utan att skämmas – får ögonen att fuktas på mig i lokalpatriotisk glädje. Vad som inte syns är de kablar som samtidigt läggs i våra hjärnor. De betendens och vanornas kablar som binder ihop människorna har bara börjat dras om.

För att konkretisera: Det tog flera generationer innan telefonen flyttat från hallväggen till soffbordet och användes för långa förtroliga samtal. Ännu i min tidiga ungdom skrev man brev till vänner och släktingar. I telefonen ropade man korthuggna verbala telegram. Först under andra halvan av seklet började man tala i telefon i stället för att träffas. Konditorierna försvann.

Nu kan vi iaktta samma förvirrade inställning till e-mailen. E-posten kommer fram ögonblickligen till adressater över hela planeten. Men vi slutade ju skriva brev för ett par generationer sedan! Vi har glömt hur man handskades med brev. De elektroniska breven blir ofta liggande olästa och obsvarade en tid. Det

är så jobbigt att sätta på datorn. Många får ångest vid blotta tanken att skriva igen.

Den vanliga människa som experterna så gärna klappar på huvudet är inte den enda som måste lägga om sinnets kablar. Tillåt en titt in i kristallkulan: Nästa stora konsultbransch, om den inte redan är stadd i stark tillväxt, är den som hjälper till att kabla om procedurerna hos företag och institutioner.

Ännu tar det två å tre dagar att via sin dator överföra en summa pengar från en bank till en annan, en operation som teoretiskt sett kunde vara sekundsnabb. Orsaken är kulturellt betingad. Banken vill flyta pengarna i några dagar och göra en räntevinst. Skickliga tekniker har byggt in en artificiell omväg för meddelandet.

Väldiga produktivitetsvinster kommer när myriader procedurer avkortas eller avskaffas genom att människorna använder den teknik de redan har på sitt skrivbord.

Tiden går under väntan i telefon, i väntan på ett småbeslut, i väntan på att Carina ska komma tillbaka till sin pappershögd sitt förkylda barn. Ännu ska datorerna spotta ut brev som ska snigla fram med posten. Eller värre: skrivs ut på papper och skickas med interpost.

Datorn hänger ännu på väggen i hallen. Vi använder den till att skriva brev och till att skriva artiklar som trycks på döda träd och skickas ut med lastfordon. Omvälvningen kommer när nya generationer börjar använda nätverket av datorer sammankopplade med sina fina kablar.

Hittills har datautvecklingen gjort att större delen av människornas hjärnkapacitet gått åt att lära sig ständigt nya program. Att använda dem i det verkliga livets transaktioner har det inte blivit tid till. Under samhällets yta byggs en lavin upp. När konsulterna börjar städa i dröjsmålen och rationaliserar transaktionerna, då kommer produktivitetsökningarna. Lavinen kommer att förändra vår kultur i grunden.

Lokalpatrioten inom mig tror att vi svenskar är bra på hjärtvätt med åtföljande omprogrammering. Vi blir snart lika stolta över kabelnäten under våra hjässor som dem under våra gator!

2 december 1997
LARS FIMMERSTAD

Starrbligandets atrofi

Striden om televisionen rasar vidare på fjärde decenniet. Lars Holger Holm begår ännu ett mord på dumburken.

Åtskilliga av oss tillbringar en del av dagen framför en bildskärm. Därefter tittar vi på TV och medan vi sover lyser den digitala väckarklockan över oss. Vår värld är därefter.

Holmgång

Först som sist påverkas vårt seende av den grundläggande illusion som TV-skärmens förhandsinställda djupperspektiv erbjuder. Då vi exempelvis ser på TV eller film, är vårt fokus inställt där projektionen visas, det vill säga på duken eller på skärmen. Det betyder att blicken är låst; alla arrangemang i det mediala rummet utförs av ett artificiellt seende, kameraögat. Detta kan man lätt bekräfta genom att betrakta människor som ser på TV. Visste man inte att de såg på något som rörde sig där, skulle man väl säga att de var försänkta i hypnos. Starrbligandet är TV-tittarens normala tillstånd och avbrytes endast av ögonlockens momentana fuktande av det membran genom vilket den mekaniska bilden tränger in i hjärnans celler. Vad försiggår egentligen därinne?

Att äta utan att tugga

Vanligtvis kräver inlämningen och minnesaktiviteten att vi själva med våra sinnen träder intrycket till mötes och koncentrerar oss, annars skulle vi aldrig ha någon uppfattning om vad det är vi luktar, smakar, känner, ser eller hör. Men televisionen som medium är ungefär som att äta mat utan att ens föra den till munnen och tugga den. Inte bara produkten, även matsmaltningsprocessen är ersatt av en artificiell spjälkning som på förhand bestämmer vilka intryck som ska nå fram. Det finns knappast något så lättfyllt som att titta på TV. Var och en som tillbringat ett gott stycke tid framför burken har säkert upplevt känslan av dästhet då han mödosamt kravlar sig upp ur soffan för att ta itu med tiden och rummet utanför projektionen – verkligheten är svårsmält efter så mycket visuellt fast-food.

Att se på TV är som att låta en teknisk apparat överta ens själsliga funktioner på samma sätt som hjärt-lungmaskinen i förekommande fall övertar ens organiska dito. Detta gäller för mediet generellt, oavsett innehålls halt.

Tekniken uttrycker människans strävan att värja sig mot naturen och få dess krafter att tjäna henne. Televisionen existerar för att naturen tillåter oss att förflytta bilder genom tid och rum.

Men det är skillnad på att inom sig själv producera eller motta

Nedkoppling. Programledaren Agneta Sjödin är en av många som med varsam hand för oss ned till allt infantiler nivåer.

Foto: JACK MIKRUT/PRESSENS BILD

bilder, det vill säga drömma, och att låta den enda drog som verkligen är allmänfarlig helt och hållet överta varseblivningen. I sin högmåliga intolerans vill den även ersätta alla andra mentala stimulantia. Som TV:n hör till det moderna masssamhällets främsta propagandainstrument, så kan man genom att fångla människorna vid apparaten få dem att inse, att vad de själva företar sig i syfte att manipulera sin varseblivning, (tobak, alkohol, narkotika) är förenat med hälsorisker, medan TV:n är garanterat ofarlig, det som ger det minsta fysiska beroendet.

Men vad är ett fysiskt beroende? De flesta droger skapar ett psykologiskt beroende som yttar sig fysiskt då det inte tillfredsställs – blott i undantagsfall kräver kroppen själv att få ett gift (jag vet från säker källa att man på sjukhus i Bretagne ger gamla krutgubbar alkohol intravenöst så att de inte ska tuppa av då man berövar dem deras calvados före och efter en operation).

Psykiskt välbehag

I övrigt vågar jag påstå att artificiella stimulantia framför allt via nerverna verkar på irritabiliteten, alltså på den psykiska motlagheten, och där – inte i kroppen – utlöser en känsla av välbehag som momentant överbjuder kroppens egna signaler att stöta bort den på sikt nedbrytande substansen.

Med hjälp av TV håller en konsekvent vanföreställning och skenbild av verkligheten på att överta och ersätta seendet och dessutom försäkra såväl vår fysisk som vår varseblivningsföråga. Detta nämner ingen och ännu mindre den förödande effekt som den bevisligen redan har haft på vår fantasi. Att vi inte längre kan se saker framför oss med mindre än att de visas på en skärm är en fullständig katastrof, identisk med den själens atrofi som vi alla genom tilltagande okänslighet för skönheten hjäl-

per till underhålla. Det som händer då vi ser på TV är nämligen att vi utsätter oss för en i det närmaste fullständig visuell manipulation (virtuell verklighet står ett steg närmare hjärndöden) och det ska mycket till för att de bilder som visas där verkligen ska få oss att vakna ur vår optiska slenträn – må alltså den som med gott samvete tittar på TV ta upp och kasta den första stenen mot de stackars satar som alljämt brukar hederliga droger för att fly verkligheten!

Att vi inte längre kan se saker framför oss med mindre än att de visas på en skärm är en fullständig katastrof.

Hur många gånger har jag inte hört någon utbrista: "Vilken bra film!" och på så vis fått alla att hålla med, alla så när som på den som först läste boken. Vad kan nämligen – förutsatt att det verkligen handlar om en bok – överträffa författarens målände med blotta ord? Det är ett privilegium att kunna förstå, att kunna föreställa sig, att i en utvald krets – och vad är författaren och läsaren om inte en utvald krets? – få skapa sig den egna inre bilden och njuta dess mysterium! Detta kan inte TV:n och denna dess oförmåga till utvaldhet är dess eviga begränsning.

Alla andra droger, alkoholen inräknad, tillåter en personlig upplevelse – filmen och TV:n endast en kollektiv, vilket inte ska förväxlas med den personliga åsikt man till äventyrs ännu har efter att ha sett en film eller ett reportage på TV. Mediet självt är fientligt inställt till tolkningen, till egen aktivitet. Film- och TV:n är till för att exploatera vår bekvämlighet; de vidmakthåller det stora flertalets ignorans och söker dra ner de finare utvecklade själarna till den gemensamma nämnanens lägsta nivå.

Betraktad ur detta perspektiv, det vill säga som en fara för högre utvecklade människors sensibilitet, representerar TV:n den absoluta värdenihilismen omsatt i en överträffat försåtlig och konsumentvänlig form.

LARS HOLGER HOLM

Citatet

Helnykterister må vara nationens ryggrad, men de som dricker är dess hjärta och ballar.

– Camille Paglia

på Internet, <http://www.salonmagazine.com/col/paglia/>